

Le 31 MARS 2017

N° 0/63

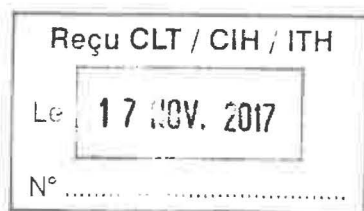
STATE REGISTER OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ELEMENTS OF AZERBAIJAN

Approved by the order No. 218 of the Ministry of Culture and Tourism of Azerbaijan Republic on 28.04.2010,
with updates dated 25.08.2011, 28.03.2012, 18.10.2012, 15.05.2013, 03.02.2014, 27.01.2015, 17.02.2016,
12.05.2016

Name of grand sector	Section, sub-section	No	Title of the element	Type of the element	
HOLIDAYS AND CEREMONIES	RITUALS AND CEREMONIES	(1).	Tea destgah	social practices, rituals and festivities	
		(2).	Hamam tradition		
		(3).	Sunnet, ritual circumcision		
		(4).	Yas mourning ritual		
		(5).	Traditional quackery	knowledge and practices concerning nature and the universe	
	FOLK HOLIDAYS	(6).	Qurban	oral traditions and expressions	
		(7).	Novruz		
		(8).	Orujluq		
CULTURAL SPACES	TRADITIONAL KNOWLEDGE OF CULTURAL SPACES	(9).	Cultural space of Nij	knowledge and practices concerning nature and the universe, traditional craftsmanship	
		(10).	Cultural space of Qirmizi Qasaba		
FOLKLORE	MUSIC	(11).	Ashuq Art	performing arts	
		(12).	Mugham		
		(13).	Meykhana		
	DANCES	(14).	Yalli (Kochari)		
		(15).	Uzundere		
	ORAL TRADITIONS	(16).	Dede Qorqud Epos	oral traditions and expressions	
		(17).	Koroğlu Epos		
	GAMES, PERFORMANCES > GAMES	Horse riding games	(18).	Altunqabaq	social practices, rituals and festivities
			(19).	Horse wrestling	
			(20).	Baharbend	
			(21).	Papakh game	
			(22).	Chovqan	
			(23).	Aylanish	
Darvishs' traditional game		(24).	Dövrän		
		(25).	Benovshe		
Children's games		(26).	Jizigtopu		
		(27).	Güleshme		
Zorkhana games					

	GAMES, PERFORMANCES > PERFORMANCES	Joke performances	(28).	Pehlevanlıq	social practices, rituals and festivities
			(29).	Kosa-gelin	
		Square performances	(30).	Shirvan Qazisi	
			(31).	Ayioynatma	
		Puppet performances	(32).	Khoruz döyüşdürme	
			(33).	Chömchegelin	
			(34).	Dezgah Shahselimi	
		Shebih performances	(35).	Erusek	
			(36).	Eza	
			(37).	Qetl	
			(38).	Mezhek-Shebih	
		TRADITIONAL CRAFTS	TRADITIONAL DECORATIVE ART	(39).	
(40).	Sericulture				
(41).	Shebeke making				
(42).	Kelaghayi art				
EMBROIDERY	(43).		Doldurma embroidery		
	(44).		Gülebetin embroidery		
	(45).		Munjuqlu embroidery		
	(46).		Pilek embroidery		
	(47).		Tekelduz embroidery		
FOLK FINE ARTS	(48).		Traditional sculpture		
	(49).		Azerbaijani Traditional calligraphy		
	(50).		Graphics		
	(51).		Miniature making		
	(52).		Azerbaijani folk painting		
APPLIED ARTS	(53).		Traditional woodwork		
	(54).		Traditional pottery		
	(55).		Artistic metalwork		
	(56).		Traditional Azeri ornamentation		
	(57).		Blacksmith's art		
	(58).		Jeweller's art		
	(59).	Traditional copper craftsmanship of Lahij			
	(60).	Glass art			
CULINARY PRACTICES	PREPARATION SKILLS OF TRADITIONAL BREAD	(61).	Culture of flatbread making (lavash, yukha, yayma, saj choreyi, girde, dash choreyi, fetir)	social practices, rituals and festivities	

		(62).	Skills of preparation of tandir and kovrek bread			
	KNOWLEDGE OF TRADITIONAL FOODWAYS	(63).	Dolma making and sharing			
		(64).	Traditional skills of preparing bozbash			
GRAFTSMANSHIP AND PERFORMING ART OF NATIONAL MUSICAL INSTRUMENTS	IDIOPHONE MUSICAL INSTRUMENTS	(65).	Aghiz qopuzu	traditional craftsmanship, performing arts		
		(66).	Kaman			
		(67).	Chan			
		(68).	Hövser			
	WIND MUSICAL INSTRUMENTS	(69).	Kerenay		traditional craftsmanship, performing arts	
		(70).	Mizmar			
		(71).	Musiqar			
		(72).	Performing arts related to Nay			
		(73).	Balaban			
	STRINGED MUSICAL INSTRUMENTS	(74).	Craftsmanship and performance with the Tar			traditional craftsmanship, performing arts
		(75).	Craftsmanship and performance with the Saz			
		(76).	Kamancha crafting and performing art			
PERCUSSION MUSICAL INSTRUMENTS	(77).	Crafting and playing with Def	traditional craftsmanship, performing arts			
	(78).	Dümbek				
	(79).	Qaval				

Translation of the inventory document into English

FOLKLORE > ORAL TRADITIONS

FT010100016

DEDE QORQUD EPOS

A short extract from the Register of Intangible Cultural Heritage of Azerbaijan, regarding “Dede Qorqud Epos”

The Register was approved by the Ministry of Culture and Tourism of Azerbaijan Republic by Order No. 218, dated 28.04.2010 (File approved on 12.05.2016; updated on 18.07.2017)

1. Name of the element

Dede Qorqud Epos

Section

Folklore

Sub-section

Oral traditions

2. Category of the element

oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage

performing arts

social practices, rituals and festive events

knowledge and practices concerning nature and the universe

traditional craftsmanship

cultural spaces

other

3. Geographic scope of the element

Dede Qorqud Epos as intangible heritage element is present, practised and transmitted from generation to generation in all regions of the Republic of Azerbaijan, including the capital Baku, as well as in Absheron, Sheki, Zagatala, Shirvan, Ganja, Garabagh, Zangilan, Agdam, Kalbajar, Lachin, Gubadli, Jabrayil, Fuzuli, Gabala, Guba, Khachmaz, Saatli, Oghuz, Neftchala, Salyan, Nakhchivan and others. The Dede Qorqud epos is taught as part of curriculum at the secondary schools in many regions and cities of the country.

4. Identification of community

Dede Qorqud's Epos is transmitted from generation to generation by amateur and professional narrators, epos tellers, performers, as well as especially within families. In urban settings, teachers in children's secondary schools teach Dede Qorqud Epos to pupils.

Dede Qorqud Epos community members and active promoters of the Epos are also members of some non-governmental organizations and associations, such as “Writers Union” NGO, Simurg NGO and Creative Initiatives/Yaradici Teshebbusler.

Experts: Samat Alizade, Tofiq Hajiyev, Kamil Veliyev, Elmira Hasanova.

Data on community involvement:

Meetings held: 8 meetings in Baku (14.03.2012, 19.03.2012, 28.03.2012, 04.04.2012, 11.09.2012, 09.10.2012, 23.10.2012, 12.11.2012, epos tellers, secondary schools, NGOs);

2 meetings in Guba (10.04.2012, 24.04.2012, NGOs, secondary schools);

2 meetings in Sumgayit (29.03.2012, 03.04.2012, epos tellers);

2 meetings in Ganja (10.05.2012, 17.05.2012, epos tellers, secondary schools, performers, NGOs);

1 meeting in Sheki (17.04.2012, Simurg NGO, school);
2 meetings in Nakhchivan (09.04.2012, 25.04.2012, epos tellers);
1 meeting in Gazakh (17.10.2012, epos tellers, secondary schools).

Reference code of the file: 0116972

Ministry Order: № 00581

5. Information about the element

The oral heritage of the Dede Qorqud Epos is based on twelve heroic legends and fairy tales and is transmitted from generation to generation in different communities of Azerbaijan for centuries. Dede Qorqud is one of the oldest intangible heritage elements in Azerbaijan. The Epos reflects the history of the Azerbaijani people, patriotism, heroism, wisdom, outlook of Oghuz Turks, their moral values and diversity of traditions. Dede Qorqud is of great importance in learning the language, literature, epos creativity and culture in general. Reflecting the history of Oghuz Turks and transmitted from generation to generation, Dede Qorqud Epos is now by right considered a part of intangible spiritual wealth of the concerned communities, a 'carrier' of high human ideals and values, and has played a special role in the development of cultural identities.

The Epos is nowadays narrated by amateur and professional narrators, epos tellers, performers, as well as especially from older family members to younger ones in many communities in Azerbaijan, whether they identify themselves as of Oghuz origin or not. The narrator usually chooses one of the stories of the Epos and uses different language techniques to tell the story. Several ancient manuscripts of Dede Qorqud Epos have preserved up to date and are widely used by narrators in original or simplified forms.

The Epos is of great importance for understanding, by the communities concerned, of the cultural values and traditions, moral principles and lifestyle of their ancestors. Dede Qorqud Epos consists of 12 different stories, each of which has its own plot: 1) Boghach Khan Son of Dirse Khan; 2) How Salur Qazan's House was Pillaged; 3) Son of Bayburan - Bamsi Beyrek; 4) How Uruz Bey Son of Qazan Bey was Taken Prisoner; 5) Wild Dumrul Son of Dukha Qoja; 6) Kanturali - Son of Qanlı Qoja; 7) Yeynek - Son of Qazliq Qoja; 8) How Basat Killed Tapagoz; 9) Imran - Son of Bakil; 10) Segrek - Son of Ushun Qoja; 11) How Salur Kazan was Taken Prisoner and How His Son Uruz Freed Him; 12) How the Outer Oghuz Rebelled against the Inner Oghuz and How Beyrek Died. The stories are, directly or indirectly, related to the general content and ideas of the Epos. In the Epos, Oghuz tribes consist of Inner Oghuz and Outer Oghuz tribes. In the beginning of the Epos, one can see the unity of the Oghuz in the past. One sees, however, this union broken, as the twelve stories are narrated.

The tales in the Epos are narrated through the character of Dede Qorqud. Each of the tales ends with the blessings of Dede Qorqud. Qorqud Ata or Dede Qorqud is a well-known character in Turkic, Altai and Oghuz legends, tales and folk stories, an 'ozan-performer' and storyteller. Dede Qorqud belongs to the Oghuzes and is a wise man and elder. While holding the musical instrument (qopuz) in his hands, Dede Qorqud speaks of the heroism of Oghuz brave men and takes every effort to make Oghuzes remember their history. The Oghuzes listen to Qorqud father's advice and consider him as a holy elder. Qorqud is considered the spiritual leader among Oghuzes, his instrument is regarded sacred. Communities use to mark for a blessed day by quoting the words of Qorqud. On difficult days, communities would listen to advice of Qorqud father. When a dispute arose between the Oghuz communities, they would call for the help of an elder and wise man just like Qorqud father. Dede Qorqud's profound and wise sayings became proverbs that are still used by the communities.

Dede Qorqud is believed to have lived during the time of Prophet Muhammad, when the Oghuz governor Inal Syr Yavkuy sent him with ambassador mission to the Prophet. Qorqud accepted himself the Islam religion, and converted the great khan of Oghuzes into Islam.

The Dede Qorqud Epos is of great importance for languages of many communities living in Azerbaijan, epos creativity, as well as for understanding history of culture of the concerned communities. The characters, plots, motifs and ideas of the Epos have strongly influenced folk art, artistic expressions in Azerbaijan, poetry, literature and drama. A huge number of poems, scientific researches, investigations and works were created in relation to the Epos rich content.

6. Information on transmission of the element

Historically, passing from generation to generation, practice, transmission and teaching of Dede Qorqud Epos continued in non-formal way (within families, from parents to children), as well as at the state level as a crucial part of school curriculum – in children's schools, colleges, secondary education

institutions and universities. The old manuscripts have played an important role in both informal and formal transmission. The Dede Qorqud Epos was many times published in various formats and simplified versions for children. In families, parents and grandparents transmit to children and grandchildren the content of the Epos tales-stories as a means to teach about social and cultural values transmitted over the centuries.

Today, in hundreds of schools in Azerbaijan and its regions, teachers teach this Epos as a part of curriculum to students and thus contribute to the transmission of the element to future generations.

7. Cultural and social functions of the element

The Epos has numerous social and cultural functions. The importance of family, the role of women in the society, culture of sharing, solidarity, hospitality, justice, honesty and respect to other communities are main principles of the Epos.

The Epos teaches about the past and outlook of the related communities, especially the Oghuz Turks, about patriotism, heroism, wisdom, moral values and traditions. From the characters of Dede Qorqud tales, young people learn about love for the Homeland, native environment, the role of father and mother in a family. Dede Qorqud gives an essential role to women, which is evident from the descriptions of female characters. The woman is regarded as giving huge support to her husband, a symbol of beauty. The image of mother in the Epos is particularly striking. She is associated with symbols of homeland; her words are as respected as the words of the God.

As an integral part of formal education, the element strengthens cultural and social ties among Turkic speaking communities, their heritage, knowledge and understanding of relationship between humans and nature, as well as promotes environment protection.

Events and festivities directly or indirectly related to the element are held in many cities of Azerbaijan. These activities bring together people of different origin, regardless of age and gender, social characteristics. It strengthens social ties among them and creates opportunity for communities to participate in cultural life.

8. Level of viability of the element

- Excellent
- Good
- Average
- Weak
- Very weak

9. Need to urgent safeguarding (if any)

- Yes
- No

10. Names of concerned departments of the Ministry of Culture and Tourism

- City and regional departments of the Ministry of Culture and Tourism
- Education and Science Department of the Ministry of Culture and Tourism

AZƏRBAYCAN QEYRİ-MADDİ MƏDƏNİ İRS NÜMUNƏLƏRİNİN DÖVLƏT REYESTRİ

*Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin
218 sayılı 28.04.2010 tarixli Əmri ilə təsdiq edilmişdir,
25.08.2011, 28.03.2012, 18.10.2012, 15.05.2013, 03.02.2014, 27.01.2015, 17.02.2016, 12.05.2016
tarixli əlavələrlə*

Bölmənin adı	Seksiya, sub-seksiya	№	Elementin adı	Elementlərin növləri	
BAYRAM, MƏRASİM, AYIN	AYIN VƏ MƏRASİMLƏR	(1).	Çay dəstgahı	sosial fəaliyyət, ayınlar və bayram tədbirləri	
		(2).	Hamam mədəniyyəti		
		(3).	Sünnət		
		(4).	Yas		
		(5).	Türkeçərə	təbiət və kainata aid biliklər və fəaliyyət	
	XALQ BAYRAMLARI	(6).	Qurban	şifahi ənənələr və ifadələr	
		(7).	Novruz		
		(8).	Orucluq		
MƏDƏNİ MƏKANLAR	XÜSUSİ MƏDƏNİ MƏKANLARIN ƏNƏNƏVİ BİLİKLƏRİ	(9).	Nicin mədəni məkanı	ənənəvi sənətkarlıq, təbiət və kainata aid biliklər və fəaliyyət	
		(10).	Qırmızı Qəsəbənin mədəni məkanı		
FOLKLOR	MUSIQI	(11).	Aşıq sənəti	ifa incəsənəti	
		(12).	Muğam sənəti		
		(13).	Meyxana		
	RƏQSLƏR	(14).	Yallı (Köçəri)		
		(15).	Uzundərə		
	ŞİFAHI ƏNƏNƏLƏR	(16).	Dədə Qorqud dastanı		şifahi ənənələr və ifadələr
		(17).	Koroğlu dastanı		
	OYUN- TAMAŞA > OYUNLAR	Atüstü oyunlar	(18).	Altunqabaq	sosial fəaliyyət, ayınlar və bayram tədbirləri
			(19).	Atüstü güləş	
			(20).	Baharbənd	
			(21).	Papaq oyunu	
			(22).	Çovqan	
		Dərviş oyunları	(23).	Aylanış	
(24).			Dövrən		
Uşaq oyunları		(25).	Bənövşə		
	(26).	Cızığtopu			
Zorxana oyunları	(27).	Güləşmə			
	(28).	Pəhləvanlıq			
OYUN- TAMAŞA >	Qaravəlli tamaşaları	(29).	Kosa-gəlin		
		(30).	Şirvan Qazısı		

	TAMAŞALAR	Meydan tamaşaları	(31).	Ayıoynatma	sosial fəaliyyət, ayinlər və bayram tədbirləri
			(32).	Xoruz döyüşdürmə	
		Oyuq (Kukla) tamaşaları	(33).	Çömçəgəlin	
			(34).	Dəzğah Şahsəlimi	
			(35).	Ərusək	
		Şəbih tamaşaları	(36).	Əza	
			(37).	Qətl	
			(38).	Məzhək-Şəbih	
SƏNƏTKARLIQ	ƏNƏNƏVİ-DEKORATİV SƏNƏT	(39).	Azərbaycan xalçaçılığı	ənənəvi sənətkarlıq	
		(40).	İpekçilik		
		(41).	Şəbəkəçilik		
		(42).	Kəlağayı sənəti		
	TİKMƏ	(43).	Doldurma		
		(44).	Güləbətın		
		(45).	Muncuqlu		
		(46).	Pilək		
		(47).	Təkəlduz		
	XALQ TƏSVİRİ SƏNƏTİ	(48).	Heykəltəraşlıq		
		(49).	Xəttatlıq		
		(50).	Qrafika		
		(51).	Miniatür		
		(52).	Rəngkarlıq		
	XALQ TƏTBİQİ SƏNƏTİ	(53).	Agacişləmə		
		(54).	Duluşçuluq		
		(55).	Bədii metal		
		(56).	Bəzədilmə üsulları		
		(57).	Dəmirçilik		
		(58).	Zərgərlik		
(59).		Lahıc qəsəbəsinin misgerlik sənəti			
(60).		Şüşə sənəti			
MƏTBƏX ƏNƏNƏLƏRİ	ƏNƏNƏVİ ÇÖRƏK NÜMUNƏLƏRİN HAZIRLANMASI	(61).	Nazik çörəyin hazırlanma mədəniyyəti (lavaş, yuxa, yayma, sac çörəyi, girdə, daş çörəyi, fətir)	sosial fəaliyyət, ayinlər və bayram tədbirləri	
		(62).	Təndir və kövrək çörəklərinin hazırlanma bilikləri		
	MƏDƏNİ VƏ SOSIAL FUNKSİYALARI DAŞIYAN ƏNƏNƏVİ MƏTBƏX NÜMUNƏLƏRİ	(63).	Dolmanın hazırlanma və paylaşma mədəniyyəti		
		(64).	Bozbaşın hazırlanma bilikləri		

MILLI MUSIQI ALƏTLƏRİNİN HAZIRLANMA VƏ İFAÇILIQ SƏNƏTİ	İDİOFONLU ÇALĞI ALƏTLƏRİNİN HAZIRLANMA VƏ İFAÇILIQ SƏNƏTİ	(65).	Ağız qopuzu	ənənəvi sənətkarlıq, ifa incəsənəti	
		(66).	Kaman		
		(67).	Çan		
		(68).	Hövsər		
	NƏFƏS ÇALĞI ALƏTLƏRİ	(69).	Kərənay		
		(70).	Mizmar		
		(71).	Musiqar		
		(72).	Nay ifaçılıq sənəti		
		(73).	Balaban		
	SIMLI ÇALĞI ALƏTLƏRİ	(74).	Tar sənətkarlığı və ifaçılığı		ənənəvi sənətkarlıq, ifa incəsənəti
		(75).	Saz sənətkarlığı və ifaçılığı		
		(76).	Kamança sənətkarlığı və ifaçılıq sənəti		
	ZƏRB ÇALĞI ALƏTLƏRİ	(77).	Dəf hazırlanma və ifaçılıq sənəti		
(78).		Dümbək			
(79).		Qaval			

Requ CLT / CIH / ITH

Le 17 NOV. 2017

N°

FOLKLOR > ŞİFAHİ ƏNƏNƏLƏR

FT010100016

Dədə Qorqud dastanı

**Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Maddi Mədəni İrs Nümunələrinin Dövlət Reyestrindən
« Dədə Qorqud dastanı »na dair qısa çıxarış**

**Reyestr Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin
218 sayılı 28.04.2010 tarixli Əmri ilə təsdiq edilmişdir
(Faylın təsdiq edildiyi tarixi: 12.05.2016; əlavələr: 18.07.2017)**

1. Elementin adı

Reyestrdə bölməsi:

Alt bölmə:

Dədə Qorqud dastanı

Folklor

Şifahi ənənələr

2. Elementin növü

qeyri-maddi mədəni irsin
vasitəsi kimi şifahi ənənələr və
ifadələr, o cümlədən dil

ifa incəsənəti

sosial fəaliyyət,
ayinlər və bayram
tədbirləri

təbiət və kainata aid biliklər və
fəaliyyət

ənənəvi sənətkarlıq

mədəni məkanlar

digər(ləri)

3. Elementin coğrafi mövqeyi

Dədə Qorqud dastanı Azərbaycan Respublikasının bütün regionlarında, xüsusilə paytaxt Bakıda, eləcə də Abşeron, Şəki, Zaqatala, Şirvan, Gəncə, Qarabağ, Zəngilan, Ağdam, Kəlbəcər, Laçın, Qubadlı, Cəbrayıl, Füzuli, Qəbələ, Quba, Xaçmaz, Şəmkir, Yevlax, Saatlı, Oğuz, Neftçala, Salyan, Naxçıvan və s rayonlarında mövcuddur və nəşildən nəşilə ötürülür. Dədə Qorqud dastanının boyları bir çox rayonların və şəhərlərin orta məktəblərində tədris kursunun hissəsi kimi tədris edilir.

4. Aidiyyəti icmaların və qrupların adı.

Azərbaycanda Dədə Qorqud dastanı nağılçılar, həvəskar və professional ifaçılar tərəfindən, və xüsusilə ailələrdə nəşildən nəşilə ötürülür. Şəhərlərdə Dədə Qorqud dastanı uşaq orta məktəblərində müəllimlər tərəfindən şagirdlərə tədris edilir.

Dədə Qorqud dastanının ifaçıları bəzi qeyri-hökumət təşkilatlarının və birliklərinin üzvləridir. Onlar arasında "Yazıçılar Birliyi" QHT, Simurg QHT və "Yaradıcı Təşəbbüslər" qeyd etmək olar.

Expertlər: Samət Əlizadə, Tofiq Hacıyev, Kamil Vəliyev, Elmira Həsənova

İcmaların iştirakı barədə məlumat:

Görüşlər: Bakı şəhərində 8 görüş (14.03.2012, 19.03.2012, 28.03.2012, 04.04.2012, 11.09.2012, 09.10.2012, 23.10.2012, 12.11.2012, nağılçılar, orta məktəblər, QHT);
Quba şəhərində 2 görüş (10.04.2012, 24.04.2012, QHT, orta məktəblər);
Sumqayıt şəhərində 2 görüş (29.03.2012, 03.04.2012, nağılçılar);
Gəncə şəhərində 2 görüş (10.05.2012, 17.05.2012, nağılçılar, orta məktəblər, ifaçılar, QHT);

Şəki şəhərində 1 görüş (17.04.2012, Simurq QHT, məktəb);
Naxçıvan şəhərində 2 görüş (09.04.2012, 25.04.2012, nağılçılar);
Qazax şəhərində 1 görüş (17.10.2012, nağılçılar, orta məktəblər).

Faylın kodu: 0116972

Nazirliyin əmri (nömrəsi): № 00581

5. Element haqqında məlumat

Dədə Qorqud dastanının şifahi irsi on iki qəhrəmanlıq əfsanəsi və nağılı əsasında qurulmuşdur və Azərbaycanın müxtəlif icmalarında əsrlər boyu nəsil-dən-nəslə ötürülür. Dədə Qorqud Azərbaycan ən qədim folklor nümunələrindən biridir. Dastanda Azərbaycan xalqının tarixi keçmişi, vətənpərvərlik, qəhrəmanlıq, müdriklik, oğuz türklərinin dünyagörüşü, mənəvi dəyərləri, adət-ənənələri əks olunub. Dədə Qorqud dilimizin, ədəbiyyatımızın, dastan yaradıcılığımızın, ümumiyyətlə mədəniyyətimizin tarixini öyrənməkdə böyük əhəmiyyətə malikdir. Oğuz türklərinin tarixini əks etdirən Dədə Qorqud dastanı yüksək bəşəri ideallar tərənnümçüsü kimi aidiyyəti icmaların mənəvi sərvətlər xəzinəsinə daxil olmuş və mədəni identikliyin inkişafında xüsusi rol oynamışdır.

İndiki zamanda dastan Oğuz mədəniyyətinə aid olub-olmadığından asılı olmayaraq həvəskar və professional rəvayətçilər, hekayəçilər, ifaçılar, və xüsusilə ailələrdə uşaqlara deyilir və nəsil-dən nəsilə ötürülür. Hekayəçi dastanın boylarından birini seçir və hekayə üçün müxtəlif dil üsullarından istifadə edir. Dədə Qorqud dastanının bir sıra qədim əlyazmaları bu günə qədər qorunub saxlanılıb və rəvayətçilər onların orijinal və ya sadələşdirilmiş versiyalarından geniş şəkildə istifadə edirlər.

Epos Oğuz tayfalarının bədii zövqünü, adət-ənənəsini, mənəvi-ruhi aləmini, alp-ərənlik həyatını öyrənmək üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. "Dədə Qorqud" eposu hər birinin öz süjet xətti olan müxtəlif boylardan ibarətdir: 1) Dirse xan oğlu Buğacın boyu; 2) Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy; 3) Bayburanın oğlu Bamsı Beyrək boyu; 4) Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy; 5) Duxa Qoca oğlu Dəli Domrul boyu; 6) Qanlı Qoca oğlu Qanturalı boyu; 7) Qazlıq Qoca oğlu Yeynəyin boyu; 8) Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy; 9) Bəkil oğlu İmranın boyu; 10) Uşun Qoca oğlu Səgrəyin boyu; 11) Salur Qazan dustaq olub və oğlu Uruzun onu xilas etdiyi boy; 12) İç Oğuz Dış Oğuzun dənük çıxması və Beyrəyin öldüyü boy. Boylar eposun ümumi məzmunu, ideyaları ilə birbaşa, ya da dolayısı ilə bağlıdır. Oğuz tayfaları İç Oğuzdan və Dış oğuzdan ibarətdir. Eposun əvvəlki boylarında oğuzun birliyini bütövlüyünü görürük. Lakin on ikinci boyda birlik pozulur.

Dastandakı boylar Dədə Qorqudun dilindən verilir, hər boy Dədə Qorqudun xeyir-duası ilə bitir. Qorqud Ata - türk, altay və oğuz əfsanələrində, nağıllarda və xalq hekayələrində adı çəkilən və Dədə Qorqud olaraq tanınan ozandır. Dədə Qorqud qədim oğuzların kamil bilicisi, ağsaqqalıdır. Dədə Qorqud əlinə qopuz alaraq oğuz igidlərinin qəhrəmanlıqlarından danışır, soy soylayır, boy boylayır ki, oğuzların tarixi yaddaşlarda qalsın. Oğuzlar Qorqud atanın məsləhətlərinə qulaq asır, ona müqəddəs el ağsaqqalı kimi baxırlar. Oğuz elində Qorqud ata bilici, mənəvi rəhbər hesab olunur, qopuz müqəddəs sayılır. Xalqın şad günü Qorqud atanın xeyir duası ilə tamamlanardı. Çətin günlərdə Qorqud atanın məsləhətlərinə qulaq verilir. Oğuz icmaları arasında narazılıq, mübahisə düşəndə, bir el ağsaqqalı kimi Qorqud ata çağırılırdı. Dədə Qorqudun dediyi dərin mənalı kəlamlar atalar sözlərinə çevrilərək oğuzların gündəlik həyatında istifadə olunurdu.

Dədə Qorqud Həzrəti Muhəmməd s.a.s-ın dövründə yaşamış, Oğuz hökümdarı İnal Sır Yavkuy xan zamanında elçi sifəti ilə peyğəmbərin yanına göndərilmiş, özü islamı qəbul etmiş, Oğuzun böyük xanını da müsəlman etmişdir.

Dədə Qorqud dastanı Azərbaycanda yaşayan çoxlu icmaların dillərində, dastan yaradıcılığında, ümumiyyətlə icmaların mədəniyyətinin tarixini öyrənməkdə böyük əhəmiyyətə malikdir. Dastanın obraz, süjet, motiv və ideyaları Azərbaycan incəsənətinə, xalq yaradıcılığına, xalq ifaçılarının sənətinə, poeziyasına, ədəbiyyatına, drammaturgiyasına güclü şəkildə təsir etmiş, dastan haqqında saysız şeirlər, elmi tədqiqatlar, araşdırmalar və zəngin bədii məzmunu malik əsərlər yaradılmışdır.

6. Elementin ötürülməsinə dair məlumatlar

Tarixən nəsil-dən nəsilə şifahi yol ilə keçən Dədə Qorqud dastanının praktikasının davam etdirilməsi, tədrisi və təbliği bu gün qeyri-formal yolla (ailə üzvləri arasında, valdeyinlərdən uşaqlara) və dövlət səviyyəsində tədris kursun ayrılmaz hissəsi kimi uşaq məktəblərində və kolleclərində, ali və orta təhsil ocaqlarında geniş surətdə həyata keçirilir. Həm qeyri-formal, həm də formal ötürülmə proseslərində qədimdən qalmış əlyazmaların rolu böyükdür. Dədə

Qorqud dastanı dəfələrlə müxtəlif formatlarda və uşaqlar üçün sadələşdirilmiş versiyalarda çap olunmuşdur. Ailələrdə valideynlər, nənələr və babalar öz övladlarında və nəvələrinə əsrlər boyunca ötürülmüş sosial və mədəni dəyərlərin öyrədilməsi üçün dastanın məzmununu nağıllar kimi ötürürlər.

Azərbaycanda və onun regionlarında bu gün yüzlərlə orta məktəblərdə müəllimlər bu dastanı sevə sevə gənc nəsillə öyrədir və beləliklə bu sənəti yaşadaraq gələcək nəsillə ötürür.

7. Elementin mədəni və sosial funksiyaları

Dastan çoxsaylı sosial və mədəni funksiyalar daşıyır. Ailənin əhəmiyyəti, cəmiyyətdə qadınların rolu, paylaşma mədəniyyəti, həmrəylik, qonaqpərvərlik, ədalətlik, dürüstlük və digər icmalara hörmət dastanın əsas prinsipləridir.

Dastan aidiyyəti icmaların, xüsusilə oğuz türklərinin keçmişi və dünyagörüşü, vətənpərvərlik, qəhrəmanlıq, müdriklik, mənəvi dəyərləri, adət-ənənələri barədə cəndlərə biliklər öyrədir. Gənclər Vətəni, yurdu, atanı, ananı sevməyi Dədə Qorqud obrazlarından öyrənirlər. Dədə Qorqud dastanı qadına yüksək münasibəti ilə seçilir. Eposun qəhrəmanlıq ruhu qadın obrazlarının davranışlarında da aydın görünür. Qadın ərinin qulluqçusu və həmçinin qəbilənin gözəllik rəmzi kimi baxırdılar. Dastanda ana obrazı xüsusilə diqqəti cəlb edir. O, vətən rəmzi kimi ümumləşdirilir, ana haqqı Tanrı haqqı kimi qiymətləndirilir.

Formal təhsilin tərkib hissəsi kimi, element türkdilli icmaların tarixi və mədəniyyəti, insan və təbiət arasındakı qarşılıqlı əlaqələr barədə dərin biliklərə malik olan şifahi irs kimi mədəni və sosial əlaqələri möhkəmləndirir və ətraf mühitin qorunmasını təbliğ edir.

Elementlə bağlı bayram tədbirləri Azərbaycanın bir çox şəhərlərində keçirilir. Bu tədbirlər yaş və cinsindən, sosial xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq müxtəlif insanları bir-birlərini birləşdirir, onlar arasında sosial əlaqələrini gücləndirir və icmaların mədəni həyatında iştirak etmək imkanlar yaradır.

8. Elementin cari praktikasının səviyyəsi

əla yaxşı orta zəif çox zəif

9. Elementin təcili qorunmaya ehtiyacı (əgər varsa)

vardır yoxdur

10. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin aidiyyəti şöbə(lər)nin adı

- Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin şəhər və rayon şöbələri, Nazirliyin Mərkəzi Aparatının Təhsil şöbəsi